

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ДОННТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Н.О. Ткаченко, В.Я. Воропаєва

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Стаття описує досвід Донецького національного технічного університету зі створення власної електронної бібліотеки та використання колекції зовнішніх інформаційних ресурсів. Наведені основні етапи роботи з популяризації університетського репозитарію E-archive DonNTU.

Розвиток мережі Інтернет призвів до кардинальних змін потреб сучасного користувача. Соціальні мережі, відео- та аудіо інформаційні ресурси з кожним днем завойовують все більше прихильників. Швидкість отримання інформації, її різноманітність та доступність у будь-який час стали головними перевагами Інтернет для усіх категорій користувачів.

Тому університети, як головні центри наукової на навчальної діяльності, активно використовують можливості всесвітньої мережі, прагнучи відповідати вимогам сьогодення. Університети розвивають власні Інтернет-ресурси, створюючи ВЕБ-сайти, тематичні портали, інституціональні репозитарії [1]. В фондах бібліотек, окрім друкованих видань, почали з'являтися підручники та журнали на електронних носіях. На початку 21 століття найвідоміші бібліотеки почали надавати інформацію в режимі онлайн за допомогою передплати інформаційних ресурсів відомих видавництв.

Українські університети не стали виключенням, з кожним днем фонди бібліотек поповнювалися новими електронними ресурсами. А вже у 2009 році на базі трьох провідних університетів країни (Національний університет «Києво-Могилянська академія», Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича та Харківський національний університет ім. В. Каразіна) за підтримки Києво-Могилянської Фундації Америки створено проект ELibUkr з метою забезпечення доступу до світової наукової інформації, створення власних академічних ресурсів, а також інтеграція української науки та бібліотечної справи у світову наукову комунікацію [2, 3].

Донецький національний технічний університет, оцінивши переваги та перспективи зазначеної ініціативи, став четвертим учасником проекту. Приєднання до проекту надало ДонНТУ нових можливостей для підвищення якості навчання та організації наукової діяльності університету [4]. Перш за все, університети-учасники ELibUkr отримали сучасну методичну та консалтингову підтримку щодо розвитку бібліотечно-інформаційних технологій. Уже протягом 2009 – 2010 року провідні українські та іноземні фахівці організували та провели для викладачів, науковців та співробітників НТБ ДонНТУ низку семінарів с питань методів доступу до електронних ресурсів, ініціативи відкритого доступу до наукових видань, використання сучасних інформаційних технологій в бібліотеках [5].

В рамках проекту ELibUkr у різні роки наш університет отримував доступ до таких ресурсів:

1) ProQuest Dissertations. Докторські та магістерські дисертації з різних галузь науки (металургія, телекомунікації, хімія, економіка, комп'ютерні науки, менеджмент та електротехніка). Доступ – з мережі університету необмеженої кількості користувачів;

2) електронні підручники з грифом МОН від Центру учбової літератури (ЦУЛ). Майже 600 підручників та навчально-методичних посібників з основних навчальних дисциплін представлені у бібліотеці повними текстами. Доступ – з мережі університету необмеженої кількості користувачів;

3) IOPscience Journals – близько 60 журналів з науки, техніки, медицини на базі онлайн-ової системи IOPscience Publishing. Доступ – з мережі університету необмеженої кількості користувачів;

4) World eBook Library – колекція електронних книжок та документів, а також аудіо книжок у форматі MP3. Доступ – з мережі університету необмеженої кількості користувачів;

5) HINARI (The Health InterNetwork Access to Research Initiative) – єдиний авторизований ресурс доступ до якого здійснюється за допомогою логіну/пароллю з будь-якого комп'ютера. Ресурс об'єднує електронні журнали та бази даних відомих видавців, зокрема Elsevier (ScinceDirect та SCOPUS), Nature Publishing Group, Scince та ін.;

6) Дисертації Російської державної бібліотеки – колекція фонду російських дисертацій, що містить близько 38000 повних текстів авторефератів, кандидатських і докторських дисертацій. Доступ надається на 15 робочих місцях в ДонНТУ з можливістю повного посторінкового перегляду та роздрукування до 15% сторінок. Велика цікавість до цього ресурсу зі сторони науковців університету пояснюється можливістю віддаленого перегляду повного тексту дисертацій російською мовою (табл. 1).

Таблиця 1 – Статистика використання бібліотеки російських дисертацій

Показник	Період доступу							Усього
	06.02.12 05.03.12	06.03.12 05.04.12	06.04.12 05.05.12	06.05.12 17.05.12	24.09.12 23.10.12	24.10.12 21.11.12	22.11.12 17.12.12	
Кількість відкритих документів	352	189	355	20	336	511	602	2365
Кількість переглянутих сторінок	12202	4527	7856	1979	12606	28128	18614	85912
Кількість роздрукованих сторінок	2313	987	4116	94	1800	1874	5222	16406

Окрім передплачених ресурсів, завдяки участі у проекті університет отримує тестовий доступ до інформаційних ресурсів різноманітного характеру. За період 2012 року організовано близько 15 доступів, серед яких можна виділити декілька авторитетних:

- Encyclopaedia Britannica Academic Edition - це достовірний та визнаний дослідницький ресурс, написаний вченими та відредагований професіоналами, що було створено для студентів, викладачів та наукових співробітників.

- IEEE Computer Society Digital Library (CSDL), що містить статті із 27 журналів та матеріали близько 4000 конференцій з тематики ІТ, телекомунікацій, електроніки, комп'ютерних наук та моделювання.

- Тематичні бази даних EBSCO містять більше 10 тис. повнотекстових електронних журналів, газет, бюлетенів новин, близько 2 тис. брошур і довідників на одній платформі.

Розуміючи важливість надання сучасної інформації в рамках освітньої програми університет власними коштами передплачує ще декілька важливих інформаційних ресурсів, серед яких:

- реферативні журнали ВІНІТІ – база даних публікацій по природним, точним та технічним наукам, генерується з 1981 р. ДонНТУ надає доступ з мережі університету до випусків, починаючи з 1996 року;

- Леонорм–ІНФОРМ – база даних діючих стандартів, законів України, норм та правил, тематичних збірників нормативних документів;

- система ЛІГА:ЗАКОН – доступ з мережі університету до колекції законодавчих документів, кодексів, міжнародних угод та конвенцій;

- доступ до повних текстів публікацій відомих наукових журналів видавництва Springer завдяки участі у проекті БібліоУРАН, створеного за рішенням Міністерства Освіти України та НАН України. Доступ тільки з мережі університету;

- eLIBRARY.RU – база даних електронних наукових російських журналів, що містить більше ніж 14 млн. статей та публікацій. За профілем вузу обрано 27 наукових журналів, що доступні з мережі ДонНТУ.

Окрім передплати вищезазначених ресурсів, співробітниками ДонНТУ генеруються власні електронні ресурси навчального та наукового характерів.

Перш за все необхідно згадати про створення електронного каталогу у бібліотеці, який на сьогоднішній день містить більше ніж 225 тис. записів. Також бібліотекою створюються і бібліографічні ресурси власної генерації: електронні бібліографічні покажчики, БД аналітичних описів наукової періодики. Університетом підтримується розвиток тематичних інформаційних порталів – «Горное дело», «Портал магистров» [6]. Більша частина цих ресурсів надається у відкритому доступі, решта (в основному методичні розробки) – авторизованим користувачам.

Ще одним важливим завданням для ДонНТУ стало створення у 2010 році власного архіву відкритого доступу (E-archive DonNTU), що функціонує на базі бібліотеки. Для роботи репозитарію використовується програмне забезпечення

D-Space – безкоштовне ПЗ з відкритим кодом, що надає можливості змінювати його для власних потреб.

Головною метою створення E-archive DonNTU є довгострокове зберігання, накопичення та вільний доступ до матеріалів наукових досліджень та навчально-методичних документів ДонНТУ.

Структура архіву відповідає ієрархічній структурі університету та включає фонди, підфонди та окремі колекції. В якості фондів виступають факультети, бібліотека та підрозділи університету. Кожен фонд факультету поділяється на підфонди якими виступають кафедри. Для кожного підфонду кафедри за створено окремі колекції для внесення матеріалів.

Згідно політики про зміст інституційного репозитарію у його склад включаються наукові матеріали ДонНТУ, а саме публікації та презентації вчених нашого університету, навчально-методичні матеріали, покажчики, монографії, наукові праці співробітників ДонНТУ, магістерські та бакалаврські роботи [7].

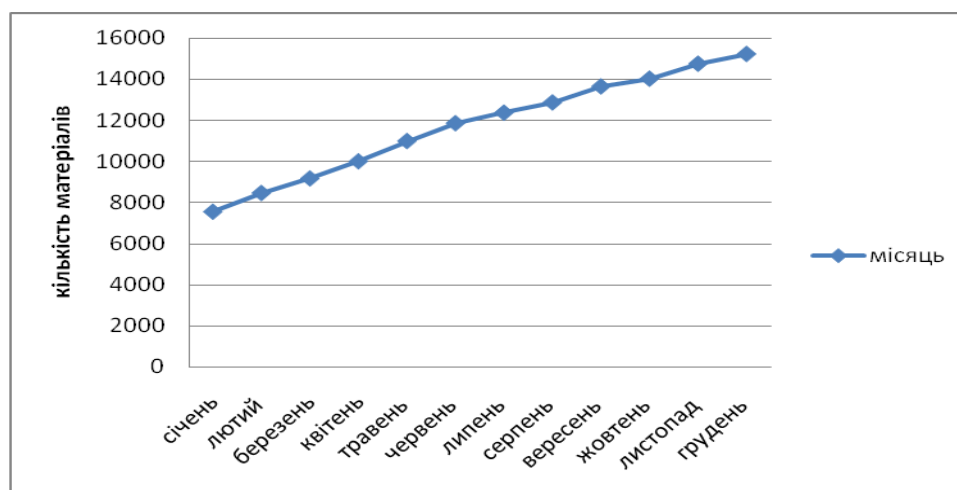

Рис. 1 – статистика наповнення архіву за 2012 рік

Для підтримки активного розвитку університетського репозитарію співробітниками бібліотеки було проведено ряд заходів по двом різним напрямкам:

1) робота в межах університету:

- проведення семінарів, консультацій та виступів на вчених радах університету, засіданнях кафедр та конференціях з роз'ясненням можливостей та переваг архіву;

- введення політики обов'язкового самоархівування своїх робіт (наказ ректора);

- призначення відповідальних на кафедрах або факультетах для заповнення матеріалами своєї гілки архіву.

2) популяризація архіву у світі:

- реєстрація E-archive DonNTU у світових директоріях відкритого доступу DOAR та ROAR;

– реєстрація політики обов'язкового самоархівування у директорії ROARMAP;

– включення архіву до міжнародного рейтингу репозитаріїв Webometrics;

– створення в українській Вікіпедії сторінки, що присвячена електронному архіву ДонНТУ (http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_архів_ДонНТУ)

Проведені заходи позитивно відобразилися на статистиці архіву – кількість матеріалів росте з кожним місяцем (рис. 1). На сьогоднішній день в архіві вже близько 15,5 тис. робіт.

Таким чином, існуюча електронна колекція ДонНТУ може виступати гарантом для підтримки високого рівня навчальної та наукової діяльності в університеті. А безперервна популяризація ресурсів шляхом постійного проведення семінарів та консультацій, розміщення банерів на сайті бібліотеки та університету, відстеження нових інформаційних ресурсів допомагає науковцям та студентам ДонНТУ вчасно отримувати інформацію про можливість їх використання.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

- 1) В.Я. Воропаєва, О.Я. Анопрієнко, Г.О. Петрова. Університетський Інтернет ресурс – інформаційний портал чи електронний репозитарій? // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Діяльність бібліотек ВНЗ у світлі модернізації вищої освіти», м. Севастополь, 19 – 21 травня 2009 р. // Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. - 192 с. С. 69 – 71
- 2) Ярошенко, Т.О «Проект «Електронна бібліотека: центри знань в університетах України» - інновації через співробітництво» / Т.О. Ярошенко.// Бібліотечний Вісник. – 2009. - № 3. – С. 3 – 5.
- 3) ElibUk: Опис проекту – Заголовок з екрану <http://www.elibukr.org/uk/pro-proekt/opis-proektu.html>
- 4) Воропаєва А.О. Участь Донецького національного технічного університету в проекті ElibUkr: нові можливості для освіти і науки – А.О.Воропаєва // Библиотека ВУЗа на новом этапе развития социальных коммуникаций : мат-лы Междунар. науч.-практ. конф., Днепропетровск, 22–23 апр. 2010 г. – Д., 2010. – С. 26.
- 5) Воропаєва В.Я. Електронні ресурси НТБ ДонНТУ: джерела формування і особливості доступу// Проблеми розвитку інформаційного суспільства : матеріали II Міжнародного форуму, 12-15 жовт. 2010р., м.Київ. Частина I / Асоціація "Інформаційно-Консорціум", УкрІНТЕІ. – К.: УкрІНТЕІ, 2010, С.28-33
- 6) Аноприенко А.Я. Портал магистров ДонНТУ: опыт создания научно-образовательных ресурсов нового поколения // Матеріали IV науково-методичної конференції ДонНТУ “Проблеми і шляхи вдосконалення науково-методичної та навчально-виховної роботи в ДонНТУ”, 3-4 лютого 2009 року, – Донецьк, ДонНТУ, 2009
- 7) Ткаченко, Н.А. Возможности университетского репозитария для представления научных достижений ученых ДонНТУ в мировом информационном пространстве / Н. А. Ткаченко // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі: матеріали наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17 - 18 берез. 2011 р. / ред. кол. : Ж. В. Марфіна, О.В. Бикова, К.О. Шарамет. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. - С.192 – 197